

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshak Itshak ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

כה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

תרגום אשכנזי

כי תצא כד כה

כא כי תבצר ברמך לא תעולר
אחריד לגר ליתום ולא למנה
יהיה: כב וזכרה כיעבד היית
בארץ מצרים ער-בן הנבי
מצודק לעשות את הדבר
הזה: ס כה א כיהיה ריב
בין אנשים ונגשו אל המושפט
ושפטום והצדיקו את הצדיק
והרשיעו את הרשע: ז והיה

(כא) ווען דוא וויינלעווע
האלטעוועט, זא שטעללע קיינע
נאבלעווע און: לאס עז דעם
פֿרעמדען, דעם וואַינען אונד
דער וויסמע שטערדען:
(כב) בעדענקע דאס דוא איין
שקלאפע געוועזען ביזט אין
מצרים: דארום בעפעהלע
איד דיר, זא צו טהון:
כה (א) ווען לייטע איינען
שטרייט מיט איין-
אנדער האבען, אונד קאמ-
מען פֿאַר געריכט, אל וואַ
זיא געריכטעט ווערדען: מאַן
שפריכט דען גערעכטען לאַז,
אונד פֿעראורטהיילט דען

אונגערעכטען: (ב) ווען נון

רש"י

תרגום אונקלוס

(כא) ארי תקטוף ברקך לא תעלל
בתך לגיורא ליתמא ולא רמלמא
יהי: (כב) ותדבר אריעבדא הויתא
בארעא דמצרים ער-בן אנא טפקד-
לך לטעבד ית פתגמא הרין:
כה (א) ארי יהי דין בין גברא
ויתקרבון לדניא וירושן
ויוכון ית זבאה ויתוכון ית סבא:
אם (ב) ויהי

פיה לאילן: אחריד. זו שכחה: (כא) לא
תעולל. אם תמצא בו עוללות לא תקחנה ואי
זו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא כסף
יש לה א' מהם הרי היא לבעל הבית וראיתי
בגמרא ירושלמית איזו היא כתף פסיגין זה
ע"ג זה כסף אלו התלויות בשדרה וירדות:
כה (א) כי יהיה ריב. סופס להיות
נגשים אל המשפט אמור מעתה אין
שום יוצא מתוך מריבה מי גרם ללוט לפרוש
מן הצדיק הוי אומר זו מריבה: והרשיעו את
הרשע ייכול כל המתחייבין בדין לוקין תלמוד
לומר וזהו אם בן הכות הרשע פעמים לוקה
ופעמים אינו לוקה ומי הלוקה למוד שן
הענין: לא תחסוס שור בדישו

באור

סאכ"אלי: (כא) העולל, כמו הלא טוב עוללות אמרים מנביר אביעזר (סופטים ח' ג')
והטעם אם תמצא בו עוללות לא תקחם, וזו"ל ביארו אי זו היא עוללות? כל שאין לה לא
כתף ולא כסף (פיהה ל"ט), והם הענבים שלא כתבשלו כל צרכן, והן מחוברות בשדרה
אחת אחת, אינן שוככות זו על זו, ואינן תלויות וירדות: (כב) וזכרה, מנא
למעלה (בפסוק י"ח):
כה (א) ריב בין אנשים, על דרך הפסע ידבר הכתוב כשאחד מער את תניו
בהבאה, או סוגע בכבודו, ומכאן סמכו רבותינו על העדים שהעידו שהוא בן גרוסה
או בן חלוכה והושו (ולא בוכל לקיים ועשיתם לו כאשר זמם), שילקו: ושפטום, הסופטים:
אה

כי תצא כה

תרגום אשכנזי קיו

אם־בן הכות הרשע והפילו
הזשפט והכרוו לפניו כדי
רשעתו במספר: ג ארבעים
יבנו לא יסוף פני־סוף להכתו
על־אלה מכה רבה ונקלה
אחיד לעיניך: ד לא־תחסם
שור בדישו: ס ס כִּי־ישבו
אחים

דער אונגערעכטע גייסערל
צוכט פֿערדינט: זא זאלל
איהן דער ריכטער אין זיינער
געגענווארט הינלעגען, אונד
נאך זיינעם פֿערברעכען,
איהם איינע בעשטימטע
אנצאל גייסעלשלאגע געבען
לאסען: (ג) פֿירציג שטרייכע
זאלל ער איהם געבען לאסען,
אבער ניכט מעהר: דאמיט
ער ניכט איבער דויע צאל צו
זעהר גייסלען לאסען, אונד
דיין ברודער פֿאר דייען
פֿערבינדע דעם אַכזען דאָ מויל
צוזאָממען

אויגען גאר צו פֿעראַכטליך געהאלטען ווערדע: (ד) פֿערבינדע דעם אַכזען דאָ מויל
ניכט, ווען ער דרישט: (ה) ווען ברידער

תרגום אונקלוס

רש"י

אם־כר תיב לאלקאה חיקא וידטניה
דינא וילקניה קדמוהי פֿטסת
חזקתיה במנין: (ג) ארבעין ילקניה
לא יוסוף דלמא־יוסף לאלקויתיה
ער־אליו טתא רבא גייקל אַחוד
לעינה: (ד) לא תחיד פום תורא
בדישיה: (ה) ארי יתבון אחין

בדישו • לאו שלא כתק לעשה: (ב) והפילו
הזשפט • מלמד שאין מלקין אותו לא עומד
ולא יושב אלא מוטה: לפניו כדי רשעתו •
ולאחריו כדי שמים מכאן אמרו מלקין שתי
ידות מלאחריו ושלש מלפניו: במספר וחינו
נקוד במספר למד שהוא דבוק: לומ' במספר
ארבעים ולא ארבעים שלמים אלא
מנין שהוא סוכס ומשלם לארבעים והן
ארבעים מסר אחת: (ג) לא יוסוף • מכאן
אזהרה למכה את חבירו: ונקלה אחיד • כל
היום קוראו רשע ומשלק' קראו אחיד: (ד) לא
לכל בהמה חיה ועוף העושים במלחכה שהיא
בדבר מאכל אם כן למה נאמר שור להוכיח את האדם: בדישו • יכול יחסמו מנחקן
תלמוד

באור

את הצדיק, על שם סוטי: (ב) בן הכוח, בחי' רק, כמו בן טון, והטעם כמו בן בליעל
(בן מות אתה), שראוי להכותו לפי שהכה חבירו (או הלשין עליו וזערו • (הראב"ע):
והפילו השופט, בזווי וכן והכהו, והעד לפניו • (הראב"ע), וכן הוא בתרגום אשכנזי:
כדי רשעתו, במספר המכות היה נראה לנו שיש עין שיזכה עליו עשר גס' עשרים ופחות
ויותר, והעד כדי רשעתו, רק לא יוסוף על ארבעים, ולפי דברי הקבלה והוא לבדו האמת •
(הראב"ע): (ג) ארבעים, מכות: ונקלה, שיתבנה אחיד כשתכט מכה רבה בלי מספר,
כי אז יחסבו הרואים שהוא קבל וזווי כל כך עד שאיך צריך לחמול עליו ותכטו כפי רנוך
והכה תכלית העונש הוא להשיב הנעגש אל דרך הישר, והרואה את עצמו צווי וספל צעני כל
יושני שער עירו לא ישוב אל הטוב לשלם: (ד) תחסם, כן דרך הדישה בארבות ההם,
שתדוש בהמה את התבואה בדגליה, ואמר שלא יבלום את פי השור בשעה שהוא דש, והמנהג
הזאת היא מטעם רחמנות על בעלי חיים: (ה) כי ישבו אחים, אחים ממש כמו שדרשו
בתיבנו ז"ל, וכן תרגם העתרגם האשכנזי, ורבים אמרו שהוא גם על שאר קרוצים ורחיותם
מבנה

אחים יחדו ומת אחד מהם
 ובן אין לו לא תהיה אשת
 המת החוצה לאיש זר יבמה
 יבא עליה ולקחה לו לאשה
 ויבמה: ויהיה הבכור אשר
 תלד יקום על שם אחיו המת
 ולא יבמה שמו מישראל:

ואם

שטארבנען ברודערן בייאבעהאלטען: דאמיט דעסען נאמעניכט אין ישראל
 אונטערגעהע:

צוזאמען ווארנען, אונד
 איינער פאן איהנען שטירבט,
 אהנע איינען זאהן צו הינטער-
 לאסען, זא זאלל דיא פרוי
 דען פערשטארבנען קיינען
 פֿרעמדען אויסערהאלב דער
 פאמיליע הייראטען: איהר
 שוואגער זאלל איהר בייא-
 וואהנען, זיא צום ווייבע נעה-
 טען, אונד דיא ברודערעהע
 פאללציהען: (ו) דער ערוטע
 זאהן, דען זיא געבאהרט,
 זאלל דען נאמען דען פֿער-

תרגום אונקלוס

רש"י

אחיו כהדא וימות חר מנהון ובר
 כיתליה לאתתיה אתתטיא לקרא
 לגבר אחיו יבמה יעול עליה ויסבה
 ליה לאתתו ויבמה: (ו) ויהי בוקרא
 די תלד יקום על שמה דאחיותי
 מיתא ולא יתמתי שמה מישראל:

תלמוד לומר לא תחטום זור מכל מקום ולמה
 נאמר דים לומר לך מה דים מיוחד דבר שלא
 בגמרה מלאכתו (למעשה ולחלה) גדולו מן
 הארץ אף כל כיוצא בו יבא החולב והעונן
 והמחבן אפין גדולו מן הארץ יבא הלש והמקטף
 שכנמרה מלאכתו לחלה יבא הבדל בתמרים
 ובנרנגרות שכנמרה מלאכתן למעשה: (ה) כי
 ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת
 בעולם פרט לאשת אחיו שלא הי' בעולמו:

יחדיו המעשדים כנחלה פרט לאחיו מן האם: וכן אין לו עין עליו בן אונת או בן
 הכן או בת הכן (ס"א או בן הבת) או בת הבת: (ו) והיה הבכור גדול האחים הוא
 מייבם אותה: אשר תלד פרט לאיילוטיט שאינה יולדת: יקום על שם אחיו זה שייבם
 את אשתו יעול נחלת המת כנכסי אביו: ולא ימתי שמה פרט לאשת סרים שמה מחיו:
 השערה

באור

מצוה ועטן עליהם הראב"ע כי אין שם זכר יבום כי אם גאולה, ועוד מה ענין להזכיר יחדיו
 ואם היו במדינה אחת או בחצר אחד, אלא שהכונה על אחים ממש ויחדיו שהיו יחדיו בעולם
 כעושר בתלמוד: ובן אין לו, על דעת רבותינו לא הותרה אשת אח ליבם כי אם כשמת
 ולא הכיח צנים כלל: החוצה, דהיינו לאיש זר: ויבמה, וע"י כשאין הללו יקיים מצות
 יבום, וכן הוא בתרגום אשכנזי. ואין מקום לטענת המכחישים ששנו שזה אית כי איננה
 יבמה כמו שזכר הראב"ע ולא נאריך בדבריהם: (ו) יקום על שם אחיו, לפי הפשט אחיו
 מוסב על היבם, שהבן אשר תלד היבמה יקרא על שם אחי היבם, אם על שם ממש, שינתן
 לו שם כשם דודאמת, או לנחלה, שיכיה כאלו הוא זרעו היורש אותו, ויקרא תמיד על
 שמו, וכמו שהבן אף שאין שמו כשם אביו הוא נקרא על שמו ומקיים שם לאביו, שאומרים
 זהו בן פלוני, כן יהי' בן היבמה: וזה נראה יותר, שהרי בנעו נאמר ולא יכרת שם
 המת עטם אחיו, ומשער מקומו, ולא קראו אותו מחלון: וכענין הזה פירש רש"י ז"ל שם
 במגילת רות (ד' י'), להקים שם המת על נחלתו, מתוך שאשתו יונאה וכאה כנחלה,
 ועכשית ונכסיה, אומרים זאת היתה אשת מחלון, שש נוכר עליה

כי תצא כה

תרגום אשכנזי יח

וְאִם-לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחַת
אֶת-יְבִמְתּוֹ וְעַל-תָּהּ יִבְמֹתוּ
הַשְּׂעִירָה אֶל-הַזִּקְנִים וְאָמְרָה
מֵאֵן יְבָמִי לְהִקִּים לְאָחִיו שֵׁם
בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יְבָמִי :
וְקָרְאוּ-לוֹ זִקְנֵי-עִירוֹ וְדִבְרוּ
אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חִפְּצָתִי
לְקַחְתָּהּ : וְנִגְשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו
לְעֵינֵי הַזִּקְנִים וְחִלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַר

(ו) ויילל אבער דער מאן זיינע
שוואַגרין ניכט הייארפֿטען :
וְאָ געחט זיא הינויף אין דאָז
טהאַר , צו דען אַלטעזטען ,
אונד שפּריכט , מיין שוואַגער
ווייגערט זיך זיינען ברודערן
נאַמען אין ישראל צו ער-
האַלטען , ער ווילל מיך ניכט
צור ברודערעווע : (ח) דיא
אַלטעזטען דער שטאַדט
זאַללען איהן רופֿען לאַסען
אונד מיט איהם רעדען : ווען
ער דען אויפֿטריטט אונד
שפּריכט : איך מאַג זיא ניכט
נעהמען : (ט) זאָ טרעטע דיא
שוואַגרין הינצו אים אַנגעוויכט

רגלו

דער אַלטעזטען , ציהע איהם דען שוה פֿאָן

תרגום אונקלוס

רשי

(ו) וְאִם-לֹא יִצְבִּי גִבְרָא לְמַסַּב יִת-
יְבִמְתִּיה וְתַסַּק יְבִמְתִּיה לְתַרְע בֵּית-
דִּינָא לְקַדָּם סְבִיא וְתִיטֵר סְרִיב יְבָמִי
לְאַקְמָא לְאַחֻדָּי שְׂמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא
אַבִּי לְיְבִמְתִּי : (ח) וְיִקְרוּן לִיה סְבִי
קְרָתִיה וְיִמְלִלוּן עִמֶּיה וְיִקְוּם וְיִיטֵר קֹא רְעִיתִי לְמַסַּכָּה : (ט) וְתַתְּקָרִיב יְבִמְתִּיה
לְוַתִּיה לְקַדָּם סְבִיא וְתִשְׂרִי סִינִיה טַעַל

(ו) האַצרה : כתרואו לתרע בית דינא
(ח) ועמד . בעוידה : ואמר . בלשון הקודש
ואף היא דכריה בלשון הקודש : (ט) וירקה
בכניו . על גבי קרקע : אשר לא יבנה . מכאן
למי שחלן שלא יחזור ויבנס דלא כתיב אשר לא
בנה אלא אשר לא יבנה וכיון שלא בנה טוב
לא

(ט) וְתַתְּקָרִיב יְבִמְתִּיה
רגליה

באור

עליה עב"ל , אף אנו כאמר כן בכן היבמה : אמנס בעבור שגלת אחיו רחוקה ממלת יבמה ,
אמר רז"ל שהיא יעסנה על מלת הנכור הקרובה , ודרשו בו , שיהיה גדול האחים מייבנס ,
וכוא ישול חלק המת בכספי אביו , ושהאילונית אינה מתיבמת וכן אשת הסרים , ששמו מחוי ,
וכתב הרמב"ן שזהו כלל חסוכתא , ועל דעתי דרש גמור הוא , מכני אחיו שדרכו לחזור על
הגס הקרוב : (ו) לא אבה , מאן בדבור , לא אבה במקשה : יבמי , האמת כי היר"ד
סימן הסעל . (הראב"ע) : (ח) ודברו אליו , אולי ישוב ונחס : ועמד ואמר , ואם בכל
זאת יעמוד ויאמר : לא חפצתי , איכני חסן , עבר במקום הווה וכן רביס : (ט) וחלצה
נעלו , לקנות מוננו ירושת אחיו המת , כמו שמניט בצועו דרך חרן לפי פשוטו . (רשב"ס) :
ואינו ככון , כי אדרבה בועז הוכרך לקנות הגדה מיד כעמי וזה האות שהכל לאלמנת העת
בלא בניס בירוסה ולא תגערך לקנותה ען היבס או הניט , כי לדעתו הגואל והיבס משפט אחד
להס , אשרי שהביא ראיה מנעו : ואולם אנחנו בדרך הראב"ע כלך שיש הבדל רב בין יבס
לגואל , והרואה יראה שגס כאמר וישלף נעלו , שלף איש נעלו (רות ד' ז' ח') , והוא הסרת
הנעל בנחת ולקטין שהקונה ישלף . בעבמו נעלו מעל רגלו , וכאן יאמר ושלכה והוא הסרה
במקף

פֶּאֶן דַּעַם פֹּסַע אֲב, שפּיאַע
 פֶּאֶר איהם אַוּוּ, אַוּנַד
 שפּרעכע: זאָ געשעהע דעם-
 יעניגען, דער זיינען ברודערן
 הוּוּ ניכט ערבוּיאַען ווילל!
 (י) אַלזרען זאָלל ער אַין
 ישראָל דען בייאַנאַמען פֿיה-
 רען, דאַז הוּוּ דען באַר-
 פֿיסערן: (יא) ווען צוויי-
 מאַננער אים צאַנקע העפּטיג
 אָן אַיינאַנדער געראַטהען,
 אַוּנַד דיא פֿרויא דען אַיינען
 ווילל איהרען מאַן פֶּאֶן דער
 האַנד דען שלאָגערן רעטטען,
 געהט דוּן אַוּנַד ערגרייפֿט
 דווען בייא דער שאַם:
 (יב) זאָ הוּיאַע איהר, אָהנע
 פֿערשאַגען, דיא האַנד אַב:
 (יג) האַלטע אַין דיינער

רַגְלֹו וירקוה בפניו וענתו
 ואמרה ככה יעשה לאיש אשר
 לא יבנה את בית אהיו:
 ונקרא שמו בישראל בית
 חלוץ הנער: ס יא פי יבצו
 אנשים יחדו איש ואהיו וקרבה
 אשת האחד להציל את אישה
 מיד מברו ושרחה ידה
 והחזיקה במבשיו: יב וקצרה
 את כפה לא תחום עינה: ס
 יג לא יהיה לה בביסה אבן

טאַשע ניכט צוויאַרלייג געוויכט, גראַסען זאַבן

רש"י

תרגום אונקלוס

לא יבנה: (י) ונקרא שמו וגו'. מנוס על
 כל העומדים עם לומר חלקו הנעל: (יא) כי
 יבנו אנשים. כוונת לבא לידי מכות שנאמר
 מיד מכהו אין שלום יולא מתוך ידי מות:
 (יב) וקצרה כפה. מומן דמי בשתו. הכל
 לפי המניין והמתניין או אינו אלא ידה ממש
 כאמר כאן לא תחום ונאמר להלן בעדי'
 זומיין לא תחום מה להלן מומן אף כאן מומן:
 (יג) גדולה וקטנה. גדולה כשמוכחשת את
 הקטנה

רגליה ותרזק באנפוחי ותתב ותיטו
 פדיו יתעבר לנקרא די לא יבנית
 ביתא דאחוזי: (י) ויתקרי שטיה
 בישראל בית שרי סינא: (יא) ארי
 יבצו גברין פחדא גבר ואחוזי
 ותתקרב אתת חד לשוקא ית בעלה
 מיד שחוזי ותושיש ידה ותתקין
 בבית פתתיה: (יב) ותקין ית ידה לא תחום עינה: (יג) לא יהי לה
 בביסה מתקל ומתקל

באור

צתוקף ובחוקה כענין כדוק מזדה נחלן, ואין חליפה זו אלא בזיון וחרפה, שהיא תבונה
 לעיני כל ותחלק נעלו בחוקה, וירקה בפניו עד על זה הפירוש: וראיתי בתרגום דות שתרנס
 בעלו כרתק יד ימיניה, לפי שלא כאמר שם מעל רגלו, כמו שכתוב כאן, כי ה' שם לקיין,
 וכאן לבזיון: בפניו, לפניו ע"ג קרקע. (רש"י): וראש"ע כתב ודרך הפשט לפני הנעל,
 כמו והיא כתובה פנים ואסור: אשר לא יבנה, כמו ואבנה גם אנכי ממנה, ושם מובאר:
 (י) שמו (בעת החליפה) שם כיטיו דרך בזיון כמו שאמרנו: (יא) והחזיקה במבשיו, תאסו
 בחוקה במבשו בבטיו, והוא ענות מכת לגלות דבר הנסתר שהיא עלוה, גם הוא מוקום מסוכן:
 ומבשיו יגזרת בושא. (הראש"ע): (יב) את כפה, כי האוחז אוחז בכף לא ביד, ורבותינו

וְאֵבֶן גְּדוֹלָה וְקַטְנָה: יד לֹא-
 יִהְיֶה לָּךְ בְּבֵיתְךָ אִיפֶה וְאִיפֶה
 גְּדוֹלָה וְקַטְנָה: טו אֶבֶן שְׁלֵמָה
 וְצֶדֶק יִהְיֶה-לָּךְ אִיפֶה שְׁלֵמָה
 וְצֶדֶק יִהְיֶה-לָּךְ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ
 יַמֶּיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-יִהְיֶה
 אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָּךְ: טז כִּי תֹעֲבֹת
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כְּרַעַשְׁהָ אֱלֹהֵי
 כָּל עֲשֵׂה עוֹל: פ
 זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָּךְ
 עֲמֶלֶק

גראסען אונד קליינען :
 (יד) האלטע אין דיינעם הויזע
 נישט צווייארלייא שעפעל ,
 גראסען אונד קליינען :
 (טו) פאלליג אונד ריכטיג
 געוויכט , וויא אויך פאלליג
 אונד ריכטיג מאס זאללוט
 דוה האבען : דאמיט דוה
 לאנגע אויף דעם ערדרייכע
 לעבנט , דאז דער עוויגע דיין
 גאטט דיר איינגיכט : (טז) דען
 וועלכער דיזען טהוט , ווער
 אונגערעכטיגקייט פֿעראויכט ,
 איזט דעם עוויגען , דיינעם
 גאטטע , איין גרייאל :
 (יז) געדענקע דראן , וואז
 דיר עמלק געטראגן :
 אויף

תרגום אונקלוס

ר ש"י

וּמִתְקַל רַב הַזְעִיר: (יד) לֹא יִהְיֶה לָּךְ
 בְּבֵיתְךָ מְכִילָא וּמְכִילָא רַבְתָּא
 וְזַעֲרָתָא: (טו) מִתְקַלִּין שְׁלֵמִין דְּקִשְׁוֹט
 יִהְיוּ לָךְ מְכִילֵן שְׁלֵמִין דְּקִשְׁוֹט יִהְיוּ
 לָךְ בְּדִיל דִּיזְרַכּוּן יִזְטָה עַל אַרְעָא דִּי
 אֱלֹהֵךְ יִהְיֶה לָּךְ: (טז) אֶבֶן שְׁלֵמָה
 וְצֶדֶק יִהְיֶה-לָּךְ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ
 יַמֶּיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-יִהְיֶה
 אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָּךְ: טז כִּי תֹעֲבֹת
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כְּרַעַשְׁהָ אֱלֹהֵי
 כָּל עֲשֵׂה עוֹל: פ
 זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָּךְ
 עֲמֶלֶק

הקטנ' שלא יהא כוטל בגדול' ומחזיר בקטנה :
 (יד) לא יהיה לך * אס עשית כן לא יהי' לך
 כלום : אבן ואבן * משקלות : (טו) אבן שלמה
 וצדק יהיה לך * אס עשית כן יהיה לך הרבה :
 (יז) זכור את אשר עשה לך וגו' * אס שקרת
 לך בריל דיורכון יזטה על ארעא דיי אלהיך יהי' לך : (טז) אבן שלמה
 וצדק יהיה לך * אס עשית כן יהיה לך הרבה :
 (יז) זכור את אשר עשה לך וגו' * אס שקרת
 עמלק

באור

אמרו שהא כמו עין תחת עין, וטעמו עונש ממון: (יג) בכיסך, מקום למאזניים, או יוגיא
 מן הכיס בדרך רמאות, והראשון הוא נכון, והעד כים אחד יהיה לכלט (משלי א' י"ד),
 משקל אחד, ומגורת תכוסו על הזה ואם הוא משורש אחר * (הראב"ע): גדולה וקטנה,
 שלא יהא כוטל בגדולה ומחזיר בקטנה * (ספרי), לא כוטל כמו שמחזיר ומחזיר כמו שטעל:
 ולשון רשב"ם גדולה וקטנה, שעשה שני חטאי וקוקים אחד גדול ואחד קטן לרמית בני אדם
 שפגשוקל שני חטאי וקוקים ביחד הרי הוא וקוק כחתיכה אחת מנומנס ושר, ולכן חמר אבן
 שלמה, וקוק שלם מנומנס כחתיכה אחת תעשה שלא יוכל לרמות, ודבריו רחוקים מן
 הפסע, כי מה יעשה עם איפה ואיפה: (טו) שלמה, שתהיה גדולה כאבן הזוק ולא יהיה
 בה סוס חסרון: וצדק, שלא יהיו בה חטולים יותר מבאבן הזוק, שאז איננה כבדה כאבן
 הזוק חף שהיא גדולה כמותה: וכן איפה שלמה על הקפה מבחן וצדק על חללה מבכמים:
 והנה אבן הוא למשקל ואיפה למדידה, ובדרך כלל יזכיר לבן מין ממיני המדידה ויכלול גם
 עדידת הגודל כמו האמה: (טז) כל עשה אלה, אבן ואבן איפה ואיפה, והכלל כל עשה
 לא א' 31 I 5) עול

עמלק בדרך בצאתכם
 ממצרים: יח אשר קרה בדרך
 ויזנב בך כל-הנהגה שלים אחריו
 ואתה עיף ויגע ולא ירא
 אלהים: יט והיה בהגית יהוה
 אלהיך: קך מכל-איביך
 מסביב בארץ אשר יהוה
 האלהיך נתן לך נחלה לרשתה
 תמחה את-זכר עמלק מתחת

אויף דעם וועגע, אלו איהר
 אויז מצרים צאגט: (יח) ווייז
 ער דיק אויף דעם וועגע
 איבערפיעל, אונד ריזנטער
 דיר הער דיא שוואכען ער-
 שלוג, דיא צוריק בלייבען
 מוסטען, עבען דא דוא
 פערשמאכטעט אונד מידע
 ווארזט: אונד פירכטעטע
 גאטט ניכט: (יט) ווען דיר נון
 דער עוויגע דיין גאטט, אין
 דעם לאנדע דאז ער דיר צום
 בעוויטצע איינגעבען ווילל,
 פאן אללען דייען פיינדען
 אוסהער ווירד רוהע פער-
 שאפט האבען, זאללזט דוא

השמים

דאז אנדענקען עמלק'ז אויזטילגען אונטער

תרגום אונקלוס

רש"י

עמלק באזרחא בטיפקבוו טמצרים:
 (יח) דארעה באזרחא וקטיל בך כלל
 בחורטתאחריו בתרה ואת משלתו
 ולא ולא דחיל טודקדס: (יט) ויהי
 כד יגיש אלוקהך מכל בעלי דקבך
 טסחור סחור בארעה דיי אלקהך יתיב
 לך אחקנא למירתתה תמחי ותדכרנא
 דעמלק מתחת שמיא לא

במדות ובמשקלות הו' דואג מגרוי האויב שגא'
 מלזני מרמה תועבת ה' (משלי י"ח) וכתיב
 בתריה כל זדון ויבא קלון: (יח) אשר קדך
 בדרך לשון מקרה. ד"ס לשון קרי וטומאה
 שהיה משמחן במשכב זכור. ד"ס לשון קור
 וחוס נגנך והפסידך מרמיחתך שהיו כל החושי'
 יראים להלחם בכס ונא זה והתחיל והראה
 מקום לאמרים משל לאמנטי רותחת שאין כל
 צריה יכולה לירד בתוכה נא בן בליעל אחד
 קטן וורד לתוכה העפ"י שגכיה הקרה אות
 בפני אחרים: ויזנב בך. מכת זנב חותך
 מילות וורק כלפי מועלה: כל הנשפלים
 אחריו. חסרי כח מחזות חטאם שהיה הענין
 וינמא שם העם למי' וכתיב אחריו ויבא עמלק:
 מלהרע לך: (יט) תמחה את זכר עמלק:

פולטן: ואתה עיף ויגע. עיף בנמא דכתיב
 וינמא שם העם למי' וכתיב אחריו ויבא עמלק:
 מלויש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד סע
 שלא

באור

עול כפה ובמעשה בסתר או בגלוי: (הראב"ע): (יח) אשר קדך, מלשון מקרה וקרי,
 שהתנגד לך, עיין מה שכתבנו על מלת קרי, בפ' נחוקותי: ויזנב בך, כרת זנבך, והס'
 הנשפלים אחריו, שלא יהי' בס' כח ללכת, יתכן להיות מלת כחשלים כמו נחשלים, וכן
 כנש כשבי' (הראב"ע): ואחה עיף, כמא למים כי נרפידים בא עמלק וס' כתיב וינמא
 העם למים: ויגע, מן הדרך: ולא ירא, שבא עמלק, והוא פעל עבר, (הכוונה שאינו
 תואר, כמו עיף ויגע, כי הי' ראוי לבא בסמיכות, כמו כי ירא אלהים אתה): כמו כי
 פנד מחד (שעת י"ח ח'), כי זקן יצחק, כאשר אהב (בראשית כ"ז ע'), (הראב"ע):
 (יט) בהגיה, הטעם כי זאת המכות תמי' אשר שירשו את הארץ, ואקטה הארץ ומלמחה
 מכל סביבותיה, כי כל זמן שיתעסקו עם מלחמות הקדושים איהם,

כי תצא כי תבא כה כו

תרגום אשכנזי קכ

השמים לא תשכח: פ סדר כי תבוא
כו א והיה כִּי־תִבְּוֹא אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
בַּחֲלָה וירשתה וישבת בה :
ג ורקחה מראשית י כל־פְּרֵי
האדמה אשר תביא מארצך
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
ושמח

אונטער דעם היממעל: דיזען
פֿערגים ניכט :
כו (א) ווען דו וויל אין דאָז
לאנד קאָמסט ,
דאָ דער עוויגע דיין גאָטט
דיר צום ערבנוטע איינגעבען
ווירד: דו ווירסט עז איין
גענאָממען אונד בעזעצט
האָבען: (ב) זאָ זאָלזט דו
פֿאָן דען ערבנוטען לאַנד־פֿרי־
טען אַללערלייאַ אַרט, דו
דו פֿאָן דעם לאַנדע איין
בריינגוט, דאָ דער עוויגע דיין
אין גאָטט דיר איינגיבט, נערזמען, אין

תרגום אונקלוס

רש"י

לא תתגשי:
כו (א) ויהו ארי תעול לארעא
ד"י אלקה יהיב לך אחסנא ותירתה
תיתב בה: (ב) ותסב טריש כל איבא
דארעא די תעל מארעך די יי אלקה
יהב לך ותשוי

שלא יהא שם עמלק סוכר אפילו על הכהמה
לומר בהמה זו משל עמלק היתה:
כו (א) והיה כי תבוא וירשת
וישבת מניד שלא
כתחייבו בנבוכרי' עד שכבשו את הארץ וחלקוה:
(ב) מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירו'
חייבין בנבוכרי' לא שבעת המינין בלבד כאמר
כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה וגו'
מה להלן משבעת המינים ששבתה בהם
ארץ ישראל אף כאן שבת א"י שהן שבע מינין: וזת שנין וזת אגורי שמוט אגור בתוכו: ודגש'
הוא דגש תמרים: מראשית אדם וירד לתוך שדהו ורואה תאנה שנכרה כורך עליה גמי
לסימן ואומר הרי זו ביכורים:

באור

אינם חייבים להלחם בעמלק: המחה, שורש מחה הונח על מחיקת הכתב מעל הספר,
כמו עסקי כל מספרך (שמות ל"ב ל"ג), והוא אל על הכליון וההשמדה, כאלו היה שם חכר
אדם חקוק בזכרון וודעו וזכרו, ומשכרת האדם עד שרשו ואין לו שארית בארץ, ישבת
ויאבד שמו וזכרו, וכן ולא ימחה שמו מישראל (לעיל כ"ה ו'): אה זכר עמלק, זכו והמחה
מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק נשור ועד זה (שמואל א' ט"ו ג'), שלא יאמר זה היה מעלל
עמלק, ודברי התורה כלל, ודברי שמואל הנביא פרט: (הראב"ע): לא חשבת, אשר
זכור לחוק, וכן מנות רבות בתורה (הראב"ע), ויתכן שלא תשכח שב על תמחה את זכר
עמלק, כלומר שתזכור מה שעשה לך עמלק, ואל תשכח להאבד שמו וזכרו:
כו (א) וירשחה וישבתה בה, לאמר שתירשנה ותשב בה: (ב) אשר תביא מארצך,
הפירות אשר תביא אל ביתך מן השדה תפריש מיהם ראשיתם, ולא נתן הכתוב בו
שיעור אלא פרי אחד פוטח כל העין (מדברי הרמב"ן): בטנא, כדמות סל, וזכרו
עמלק, וזאת המנוה על הקרובים אל מקום המקדש (הראב"ע), ולא ידעתי מאין הוביא
דכרו אלו? כי האמת שכל ארץ ישראל חייבת בנבוכרים, רק מערי סיקון ועז וסורי אמרו
שאין מביאין מהם בכורים אלא מדבריהם: ואמרו הקרובים מביאים תאנים ועגב' והרסקים
מביאין